

Mary Anning

Mary Anning, född 21 maj 1799 i Lyme Regis, Dorset, död 9 mars 1847 i Lyme Regis, var en brittisk fossilsamlare och paleontolog.

Innehåll

Biografi

Mary Anning i kulturen

Paleontologen

Betydelsefulla fynd

Fisködlor

Svanödlor

Fossiliserad fisk och flygödlor

Rygglösa djur och geologiska spår av biologisk verksamhet

Referenser

Källor

Noter

Vidare läsning

Externa länkar

Biografi

Mary Anning föddes i Lyme Regis i Dorset som dotter till möbelsnickaren Richard Anning och Mary Moore. Familjen hade tio barn, men bara två överlevde till vuxen ålder, Mary och hennes bror Joseph. Fadern drygade ut sina inkomster genom att hugga fram fossiler från strandklipporna i trakten och sälja dem till turister. Familjen var medlemmar i en frikyrkoförsamling, Congregationalist Church. Hon fick endast grundläggande skolgång i församlingens söndagsskola, där hon lärde sig läsa och skriva.

Lyme Regis var i början av 1800-talet en populär badort och känd för rika fossilförekomster i strandklipporna i trakten. Dessa bestod av omväxlande sedimentlager av kalksten och skiffer, vilka byggts upp under Jura-tiden för 200 miljoner år sedan. Richard Anning tog med sig sina barn när han letade fossiler. Han dog dock 1810 när barnen fortfarande var små, av tuberkulos och sviterna av att ha fallit ned vid ett klippras. Modern och barnen fortsatte fossilsamlandet för att klara sin försörjning.

Familjen första uppmärksammade fynd gjordes 1811, när Mary just fyllt 12 år. Joseph grävde då upp en 1,2 meter lång skalle av en fisködlå (ichthyosaurus) och Mary hittade resten av skelettet några månader senare.

En av familjens största kunder var överstelöjtnanten Thomas James Birch, senare Bosvile, som var en välbärgad samlare. Han engagerade sig för familjen, efter det att den 1820 var på ruinens brant efter att inte ha gjort några inkomstbringande fynd under ett års tid. Han organiserade då en auktion av fossiler som han köpt av dem på William Bullocks privatmuseum i London. Auktionen inbringade 400 pund, vilket motsvarar mer än 26.000 pund i dagens penningvärde. En del av intäkten gick till familjen Anning, som därefter fick det något bättre ställt.

Mary Anning fortsatte livet igenom att försörja sig genom att samla och sälja fossiler, framför från ryggradslösa djur och sålde för några få shilling styck.^[8] Fossilletandet var förenat med stora risker. I oktober 1833 undgick Mary Anning med knapp nöd att dödas av ett ras.^[8] Hennes rykte ökade efter hand som hon gjorde uppmärksammade fynd. Vid 27 års ålder hade hon förtjänat tillräckligt för att kunna köpa ett hus med en affärslokal. Hon hade dock återkommande problem att klara sig ekonomiskt under hela sitt liv, även om hon efter ha drabbats av finansiella problem 1835 genom William Bucklands försorg fick en statlig livränta i erkänsla för sina insatser för geologin.^[9]

Mary Anning i kulturen

Mary Anning

Född	1799 ^{[1][2][3]} <div>Lyme Regis^[4]</div>
Död	9 mars 1847 ^{[1][2][5]} <div>Lyme Regis^[6]</div>
Medborgarskap	Förenade kungariket Storbritannien och Irland
Sysselsättning	Paleontolog ^[7]
Noterbara verk	Ichthyosaurus
Redigera Wikidata	

"Jurakusten" vid Charmouth i Dorset, där Mary och Joseph Anning gjorde ett antal av sina fynd

År 1908 skrev Terry Sullivan en sång som alluderade på Mary Anning: *She sells sea shells*.^[10] Vaudevilleunderhållaren Wilkie Bard gjorde sången populär när han använde den i sitt spel *Dick Whittington and His Cat* på scener i London samma år. Sången blev snabbt en populär tungvrickare.

"*She sells seashells by the seashore,
The shells she sells are seashells, I'm sure.
So if she sells seashells on the seashore,
then I'm sure she sells seashore shells.*"^[11]

Tracy Chevaliers roman *Okända väsen* (2009) handlar om Mary Anning och Elizabeth Philpot.

Paleontologen

Det begynnande geologiska vetenskapssamhället i det tidiga 1800-talets Storbritannien dominerades av välbärgade män med naturvetenskap som hobby. Mary Anning, som saknade formell utbildning och tillhörde arbetarklassen hade ingen plats i den samtida vetenskapliga debatten. Som kvinna tilläts hon inte medlemskap i Geological Society of London, trots att hon var känd i geologkretsar både i Europa och i Nordamerika. Hon fick heller inte under sin livstid erkännande fullt ut för sina bidrag till ökad paleontologisk kunskap.

Mary Annings enda publicerade vetenskapliga inlägg var ett utdrag ur ett brev 1839 till Magazine of Natural History, där hon ifrågasatte ett påstående av tidskriften.^[12]

Flera geologer besökte henne för att tillsammans samla fossiler och diskutera anatomi och klassificering. Henry De la Beche och Mary Anning blev vänner redan som tonåringar och de höll kontakt även sedan han blivit en framstående geolog.^[13] William Buckland, som föreläste geologi vid Oxford University, besökte ofta Lyme Regis under juluppehållem och samlade fossiler tillsammans med Mary Anning.^[14]

Efter hennes död väckte hennes livsöde större intresse. Charles Dickens skrev om henne 1865 att "snickarens dotter har vunnit berömmelse, och hon har förtjänat det."^[15] År 2010 togs hon upp i en lista av Royal Society över de tio brittiska kvinnor som haft störst inflytande i naturvetenskapen över århundradena.^[16]

Betydelsefulla fynd

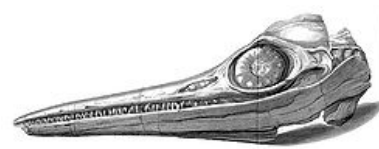
Fisködlor

Syskonen Annings första berömda fynd gjordes strax efter faderns död. År 1811 fann Joseph Anning en 1,2 meter lång skalle av fisködlearten *Temnodontosaurus platyodon*. Mary Annings hittade skelettet några månader senare, 5,2 meter långt. Skelettet såldes till den lokala storgodsägaren Henry Hoste Henley, vilken i sin tur sålde det till samlaren William Bullock. Det visades upp i London och väckte stort intresse. I en tid när de flesta människor ännu trodde på den bibliska skapelseberättelsen, som innebar att jorden bara var några tusen år gammal och att arter vare sig utvecklades eller dog ut,^[17] ledde fyndet till nya frågor inom vetenskapliga och kyrkliga kretsar om vad den nya geologivetenskapen avslöjade om jordens historia. Fyndet blev än mer berömt sedan Everard Home hade publicerat en serie på sex artiklar med beskrivning av fyndet för Royal Society med början 1814. I artiklarna omnämns inte upptäckaren med namn.^[18] Everard Home var förbryllad över fyndet och hade skiftande idéer om hur det skulle klassificeras. Charles Konig, utställningskommissarie på British Museum, föreslog namnet *Ichthyosaurus* (fisködlor) för arten och det namnet slog rot. Charles Konig köpte skelettet till British Museum 1819.^[19]

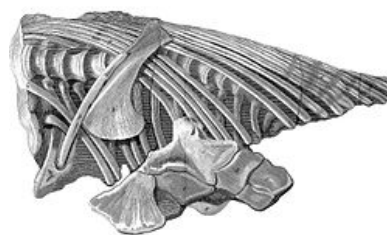
Mary Anning fann flera andra fisködlorfossiler 1815–19, inklusive nästan fullständiga skelett i storlek mellan en forells och vals. År 1821 skrev de två medlemmarna i Geological Society of London William Conybeare och Henry De la Beche en vetenskaplig artikel med en analys av Mary Annings och andras fynd. Den fastslog att fisködlan var en tidigare okänd slags havslevande reptil, och baserat på olikheter i tandstruktur kom de fram till att det funnits åtminstone tre arter.^[19]

Svanödlor

Mary Annings nästa större fynd var ett skelett an en ny typ havslevande reptil vintern 1820-21. William Conybeare kallade den för *Plesiosaurus* (= lik en ödla), därför att han ansåg att den mer liknade nutida reptiler än vad fisködlorna gjorde. Han och Henry De la Beche beskrev den i en uppsats 1821. Detta fossil benämndes sedermera *Plesiosaurus dolichodeirus*.

Teckning av Everard Home 1814, vilken visar en skalle av en fisködlor som Joseph Anning fann 1811

Skelettlämningar av den första fisködlan som Mary Anning fann, teckning av Everard Home 1814

Skelettanatomin för fisködlan *Ichthyosaurus communis*, teckning av William Conybeare 1824

År 1823 upptäckte Mary Anning ett andra, och mer fullständigt svanödleskelett. William Conybeare presenterade en analys av svanödlans anatomi på ett möte i Geological Society 1824, men utelämnade Mary Annings namn trots att hon grävt fram bägge skeletten och också gjort den teckning av det andra skelettet som Conybeare använde i sin presentation. Vid samma möte beskrev William Buckland dinosauren *Megalosaurus*, och denna kombination av presentationer skapade en sensation i vetenskapssamhället^[20]

Mary Anning upptäckte ännu ett viktigt och nästan komplett svanödleskelett 1830, benämnt *Plesiosaurus macrocephalus* av William Buckland och beskrivet i en uppsats 1840 av Richard Owen.^[21] Denne omnämde den välbeställda man som köpt skelettet och ställt det till förfogande för en undersökning, men inte Mary Anning.^[22]

Fossiliserad fisk och flygödlor

Mary Anning fann vad som i en samtida tidningsartikel kallades för en "oförlikneligt exemplar" av *Dapedium politum*, en strålfenad fisk, vilket blev presenterat 1828. I december samma år gjorde hon ett betydelsefullt fynd av en del av ett skelett av en flygödla. År 1829 benämnde William Buckland detta en *Pterodactylus macronyx* (senare omdöpt till *Dimorphodon macronyx* av Richard Owen). Vid detta tillfälle gavs Mary Anning erkänsla för fyndet. Detta var det första fyndet av ett flygödleskelett utanför Tyskland, och det skapade allmän sensation när det ställdes ut på British Museum. I december 1829 fann Mary Anning en fossiliserad fisk, *Squaloraja*, vilken väckte uppmärksamhet genom att den hade drag av både hajar och rockor.

En flygödla tillhörande släktet *Dimorphodon*, som hittats av Mary Anning, skiss av Joseph Anning

Rygglösa djur och geologiska spår av biologisk verksamhet

Fynd av ryggradsdjur, särskilt av vattenlevande reptiler, ledde till Mary Annings ryktbarhet, men hon stod för åtskilliga andra bidrag till den tidiga paleontologin. År 1826 upptäckte hon

vad som föreföll vara ett hålrum som innehöll torkat bläck inne i en belemnitfossil. Hon visade det för sin väninna Elizabeth Philpot, som lyckades göra bläcket brukbart för att användas till några av hennes teckningar av egna ichthyosaurusfossiler. Andra lokala konstnärer tog efter detta, sedan mer fossilbläckhålrum upptäckts. Mary Anning, som hade dissekerat teuthidabläckfiskar och sepialiknande bläckfiskar för att öka sin kunskap om anatomin hos bläckfiskfossiler, lade märke till hur nära de fossiliserade hålrummen liknade de bläckpåsar som nutida teuthidabläckfiskar och sepialiknande bläckfiskar har. Detta ledde till att William Buckland publicerade tesen att belemniter från Juraperioden hade använt sig av bläck till sitt försvar på samma sätt som många nutida bläckfiskar.^[23]

Det var också Mary Anning som observerade att de egendomligt utformade fossiler, som då kallades besoarstenar, ibland hittades i bukområdet i skelett av ichthyosaurus. Hon observerade också att dessa stenar, om de var uppbrutna, innehöll fossiliserade fiskben och skal, och ibland ben av små ichthyosaurus. Mary Anning misstänkte att stenarna var fossiliserad träck och lade fram denna idé till William Buckland 1824. Efter ytterligare undersökningar och jämförelser med liknande fossiler från andra fyndplatser, publicerade William Buckland denna slutsats 1829 och benämnde dem koproliter. Till skillnad mot vad som skedde beträffande flygödleskeletten några år tidigare, så omnämndes denna gång Mary Anning och berömdes för sin skicklighet och flit för att lösa denna fråga.^[24]

Referenser

▪

Den här artikeln är helt eller delvis baserad på material från engelskspråkiga Wikipedia (https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page), tidigare version (https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Mary_Anning&oldid=501189040).

Källor

- Per Högselius (12 november 2010). "Strandfynden var Annings universitet (http://www.svd.se/kultur/understrecket/strandfynden-var-annings-universitet_5656345.svd)". *Svenska Dagbladet*. http://www.svd.se/kultur/understrecket/strandfynden-var-annings-universitet_5656345.svd. Läst 29 juli 2012.

Noter

- ↑ [a b] Bibliothèque nationale de France, *BnF Catalogue général : öppen dataplattform*, läs online (http://data.bnf.fr/ark:/12148/cb16508992r), läst: 10 oktober 2015, licens: öppen licens.^[källa från Wikidata]
- ↑ [a b] Hugh Torrens, *Presidential Address: Mary Anning (1799-1847) of Lyme; 'The Greatest Fossilist the World Ever Knew'*, vol. 28, 3, The British Journal for the History of Science, september 1995, s. 257-284, doi: 10.1017/S0007087400033161 (https://doi.org/10.1017/S0007087400033161).^[källa från Wikidata]
- ↑ *Encyclopædia Britannica*, Encyclopædia Britannica Online-ID: biography/Mary-Anning (https://www.britannica.com/biography/Mary-Anning)topic/Britannica-Online (https://www.britannica.com/topic/Britannica-Online), omnämnd som: Mary Anning, läst: 9 oktober 2017.^[källa från Wikidata]
- ↑ Shelley Emling, *The Fossil Hunter : Dinosaurs, Evolution, and the Woman whose Discoveries Changed the World*, Palgrave Macmillan, 2009, s. xii, ISBN 978-0-230-61156-6.^[källa från Wikidata]
- ↑ Shelley Emling, *The Fossil Hunter : Dinosaurs, Evolution, and the Woman whose Discoveries Changed the World*, Palgrave Macmillan, 2009, s. 197, ISBN 978-0-230-61156-6.^[källa från Wikidata]

6. ^ Shelley Emling, *The Fossil Hunter : Dinosaurs, Evolution, and the Woman whose Discoveries Changed the World*, Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-230-61156-6.^[källa från Wikidata]
7. ^ Marilyn Bailey Ogilvie, *The Biographical Dictionary of Women in Science : Pioneering Lives From Ancient Times to the Mid-20th Century*, vol. 1, Routledge, 16 december 2003, s. 41, ISBN 978-1-135-96342-2.^[källa från Wikidata]
8. ^ [a b] Christopher McGowan: *The Dragon Seekers*, Persus Publishing 2001, ISBN 0-7382-0282-7 sid.14–21
9. ^ Shelley Emling: *The Fossil Hunter: Dinosaurs, Evolution, and the Woman whose Discoveries Changed the World*, Palgrave Macmillan 2009, ISBN 978-0-230-61156-6, sid. 171–172
10. ^ Cadbury, Deborah (2004). *Dinosauriejägarna*. Historiska media. sid. 13. ISBN 91-85057-26-6
11. ^ "She Sells Seashells by the Seashore" (<http://www.mamalisa.com/?t=hes&p=3445>). *Mama Lisa's world*. Lisa Yannucci. <http://www.mamalisa.com/?t=hes&p=3445>. Läst 1 oktober 2012.
12. ^ Hugh Torrens: *Mary Anning (1799-1847) of Lyme - The Greatest Fossilist the World Ever Knew* i *The British Journal for the History of Science* 1995:25, sidorna 257–284
13. ^ Shelley Emling: *The Fossil Hunter: Dinosaurs, Evolution, and the Woman whose Discoveries Changed the World*, Palgrave Macmillan 2009, ISBN 978-0-230-61156-6, sid 35
14. ^ Shelley Emling: *The Fossil Hunter: Dinosaurs, Evolution, and the Woman whose Discoveries Changed the World*, Palgrave Macmillan 2009, ISBN 978-0-230-61156-6, sid. 53-56
15. ^ Charles Dickens: *Mary Anning: The Fossil Finder* (http://books.google.com/books?id=_ZHNAAMAAJ&pg=PA60&dq=Mary+Anning,+the+Fossil+Finder&hl=sv#v=onepage&q=Mary%20Anning%20the%20Fossil%20Finder&f=false) i *All the year round: a weekly journal, Volym 13, 1865, kontrollerad 2010-11-16*
16. ^ "Most influential British women in the history of science" (<https://royalsociety.org/news/2010/influential-british-women/>). The Royal Society. <https://royalsociety.org/news/2010/influential-british-women/>. Läst 12 november 2010.
17. ^ "Fossils and Extinction" (<https://web.archive.org/web/20111017220405/http://www.ansp.org/museum/jefferson/otherPages/extinction.php>), The Academy of Natural Sciences, kontrollerad 2010-11-16
18. ^ Emling 2009, sidorna 33–41
19. ^ [a b] Martin J.S. Rudwick: *Worlds Before Adam - The Reconstruction of Geohistory in the Age of Reform*, University of Chicago Press 2008, ISBN 0-226-73128-6, sidorna 26-30
20. ^ William Conybeare: *On the Discovery of an almost perfect Skeleton of the Plesiosaurus*, Geological Society of London 1824 (https://web.archive.org/web/20120225142141/http://www.plesiosaur.com/database/references/conybeare_1824/page381.htm), kontrollerad 2010-11-16
21. ^ Hugh Torrens: *Mary Anning (1799-1847) of Lyme, The Greatest Fossilist the World Ever Knew* i *The British Journal for the History of Science* 1995:3, sidorna 257-284
22. ^ Emling 2009, sid 143
23. ^ Emling 2009, sid 109
24. ^ Rudwick 2008, sidorna 154–155

Vidare läsning

- Shelley Emling: *The fossil hunter - Dinosaurs, evolution, and the woman whose discoveries changed the world*, Palgrave MacMillan 2010, ISBN 978-0230611566
- Tracy Chevalier: *Remarkable creatures*, Harper Collins 2010

Externa länkar

- Om Mary Anning på Lyme Regis Museums webbplats (<http://www.lymeregismuseum.co.uk/collection/mary-anning/>)
- *Jurassic woman*, en bildsvit med ljud av BBC News (<http://www.bbc.co.uk/news/science-environment-11590505>), med Tracy Chevalier som uppläsare

Auktoritetsdata

• WorldCat (<https://www.worldcat.org/identities/lccn-n90-652738>) • VIAF: 10743511 (<https://viaf.org/viaf/10743511>) • LCCN: n90652738 (<http://id.loc.gov/authorities/names/n90652738>) • ISNI: 0000 0001 1930 0300 (<http://isni.org/0000000119300300>) • GND: 123040817 (<http://d-nb.info/gnd/123040817>) • SUDOC: 142737062 (<http://www.idref.fr/142737062>) • BNF: cb16508992r (<http://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb16508992r>) (data) (<http://data.bnf.fr/ark:/12148/cb16508992r>) • NDL: 00935166 (<http://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00935166>) • NKC: jx20081112001 (http://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=jx20081112001&CON_LNG=ENG) • BNE: XX4899627 (http://catalogo.bne.es/uhtbin/authoritybrowse.cgi?action=display&authority_id=XX4899627)

Hämtad från "https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Mary_Anning&oldid=49356060"

Sidan redigerades senast den 15 juni 2021 kl. 10.58.

Wikipedias text är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unported. För bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare Wikipedia:Upphovsrätt och användarvillkor.